

Resultat af review af surveyen om virksomhedernes rekrutteringssituation

Baggrund

AMS ønskede i foråret 2009 at få gennemført et review af surveyen om virksomhedernes rekrutteringssituation. Formålet var at sikre, at surveyens metode, herunder den statistiske metode, er så robust som muligt, hvorved usikkerheden i surveyen begrænses mest muligt.

Opgaven er udført af SFI, der har inddraget lektor Anders Milhøj, Københavns Universitet i opgaven som særlig sagkyndig vedrørende den statistiske del af reviewet.

Undersøgelsens indhold

I beskrivelsen af opgaven ønskede Arbejdsmarkedstyrelsen følgende emner behandlet:

- En generel vurdering af surveyens robusthed, herunder beskrivelse af usikkerheder i forhold til surveyens resultater.
- En vurdering af surveyen med henblik på: a) er spørgsmålene i surveyen formuleret, så virksomhederne svarer på det der ønskes og b) stilles spørgsmålene til de rigtige virksomheder/rigtige personer i virksomhederne.
- En analyse af undersøgelsens periodisering.
- En analyse af, i hvilket omfang surveyens design sikrer, at det er muligt præcist at opgøre, hvor mange forgæves rekrutteringer, der har været halvårligt.
- Undersøgelsens stikprøvedesign analyseres, herunder om valg af stratificeringsvariable er optimalt.
- En vurdering af de anvendte metoder til opregning af det observerede antal forgæves rekrutteringer fra stikprøvepopulationen til universet.

Hovedkonklusioner

Generelt vurderer SFI, at surveyen giver et godt og robust billede af omfang af mangel på arbejdskraft på det danske arbejdsmarked. SFI har samtidig forskellige forslag til forbedringer af især dataindsamlingsdelen af surveyen.

Vurdering af dataindsamlingen:

- SFI vurderer, at form, omfang og sproglig sværhedsgrad er passende for en travl medarbejder, som har fået til opgave at udfylde skemaet, men finder

et forbedringspotentiale i de vejledninger og interviewinstruktioner, som Rambøll arbejder med, jf. nedenfor.

- Hvor der er tale om store virksomheder med rekruttering fra flere afdelinger og egen personaleadministration, er dataindsamlingen noget vanskeligere. Rambøll har gennem flere år opbygget en videnbasis om den slags større virksomheder (komplekse virksomheder) for at opnå flere og bedre svar. Rambøll betragter dataindsamling blandt disse komplekse virksomheder, som en konkurrenceparameter, som de ikke ønsker at dele med andre. Dog har Rambøll ved længere uddrag af instruktioner om denne særlige indsamling blandt kendte komplekse virksomheder redegjort på et generelt niveau for metoden.

Den statistiske vurdering af virksomhedssurveyen:

- Stikprøven indsamles efter følgende stratificerede stikprøveplan. I grupperne af de største virksomheder, dvs. med flere end 100 ansatte, tilstræbes en udvælgelse af alle virksomheder. I gruppen af mellemstore virksomheder, dvs. med mellem 10 og 99 ansatte, tilstræbes en udvælgelse af 15 pct. af virksomhederne. I gruppen af små virksomheder, dvs. med højst 9 ansatte, tilstræbes en udvælgelse af 5,5 pct. af virksomhederne.
- Opregningen af observerede antal forgæves rekrutteringer fra stikprøven til den endelige population giver i sagens natur anledning til usikkerhed. Rambølls usikkerhedsberegning vurderes at give et retvisende billede, idet genberegninger og mere teoretiske overvejelser dog viser, at beregningen til en vis grad overvurderer den statistiske usikkerhed på skønnet over det samlede omfang af forgæves rekrutteringer i populationen.
- De foretagne opvejninger fra stikprøvens resultater til billedet af samtlige danske virksomheders forgæves rekrutteringer kan give problemer. Man kunne derfor overveje en yderligere validering af de indsamlede data, så enkeltvirksomheders svar kontrolleres en ekstra gang, hvis de efter opvejningen får uforholdsmæssig stor betydning for det samlede resultat.

SFI's anbefalinger/forslag til overvejelse

SFI fremkommer med følgende anbefalinger/forslag til overvejelse:

Vejledninger i spørgeskemaet:

1. Det anbefales at foretage en opstramning og tydeliggørelse af de vejledende tekster i skemaet om de centrale nøglebegreber, først og fremmest af 'forgæves rekruttering', så det præciseres, at det drejer sig om forgæves rekruttering af medarbejdere med de ønskede kvalifikationer, også selv om virksomheden valgte at ansætte medarbejdere uden disse kvalifikationer, men som virksomheden kunne opkvalificere eller alligevel bruge, eventuelt i forbindelse med ledsagende ændringer i arbejdsorganiseringen mv. Der gives i en vejledende tekst et eksempel på

forgæves rekruttering af en tømrersvend, hvor virksomheden vælger at ansætte en tømrerelev. Dette eksempel bærer deloverskriften 'Kvalificeret arbejdskraft'. Det anbefales at slette denne deloverskrift, fordi betegnelsen 'kvalificeret arbejdskraft' eller blot 'arbejdskraft' ikke bruges andre steder i skemaet. Det anbefales at eksemplet med tømrersvenden og tømrereleven indarbejdes i den vejledende tekst om 'Forgæves rekrutteringsforsøg'.

(Denne justering er allerede gennemført i survey efterår 09)

2. Der skabes med vejledningen i skemaet uklarhed om 'ansatte' er ensbetydende med 'medarbejdere'. Der er ingen grund til at have denne uklarhed i deloverskriften til den lille vejledende tekst om forståelsen og opgørelsen af antal ansatte.

(Denne justering er allerede gennemført i survey efterår 09)

Sprogbrugen i spørgsmål:

3. Det anbefales at bruge ordene 'medarbejdere' og 'ansatte', hvor det er muligt, frem for 'personer'. Det anbefales også at bruge ordet 'virksomhed(en)' frem for ordet 'I', fx i spm. 3: "Har den forgæves rekruttering betydet, at I har opgivet ordrer eller aktiviteter?" Spørgsmålet kan godt besvares, selv om vedkommende person (eller dennes nærmeste medarbejdere), der optræder som respondent, ikke personligt behøver at have været involveret i opgivelsen af ordrer eller aktiviteter.

Interviewervejledningen redigeres og korrigeres:

4. Den fremlagte interviewervejledning trænger generelt til redigering, præcisering og opdatering som led i kvalitetssikring af dataindsamlingen. Interviewervejledningen må naturligvis heller ikke modsige sig selv i forskellige afsnit eller være i modstrid med spørgeskemaets instruktioner. SFI har ikke haft adgang til en evt. særskilt interviewerinstruktion for dataindsamling blandt komplekse virksomheder.

Klarhed for interviewerne om hvilke virksomheder, der søges interviewet:

5. Det anbefales at skabe fuld klarhed for interviewerne om, hvilke virksomheder, der skal interviewes. Skal virksomheder interviewes, når de havde mindst én ansat medarbejder omkring populationens udtagelsestidspunkt, eller er der andre begrundelser for at undlade at interviewe end fravær af ansatte på dette tidspunkt. I forlængelse heraf anbefales det at præcisere teksten i frafaldskoden, som bruges i denne situation fx til: 'Virksomheden havde ingen ansatte pr. <tidsangivelse>', hvor <tidsangivelse> referer til populationens udtagelsestidspunkt. Hvis der korrigeres i populationen i forbindelse med brug af denne frafaldskode anbefales det, at det gøres eksplicit for AMS.

(Denne justering er allerede gennemført i survey efterår 09)

Kvalitetskrav i dataindsamlingen:

6. Det anbefales at gøre nogle kvalitetskrav eksplicite. SFI ved ikke om de eksisterer allerede uden at være nedskrevet. Foruden en eksplicit definition på et gennemført interview eksisterer der formentlig også allerede nogle krav om antal kontaktforsøg til den enkelte virksomhed. Der kan også være tale om at stille krav til interviewernes erfaringer med telefoninterview og erfaringer med virksomheder som respondenter. Der kunne fx også være krav om sammensætningen af interviewerkorpset på undersøgelsen mht. fordelingen af interviewernes erfaringer.

Gennemsigtighed i besvarelser inden for brancher med komplekse organisationer:

7. Det anbefales, at der er fuld gennemsigtighed for AMS som rekvirent af dataindsamlingen vedrørende besvarelseshyppighed og kvalitet af besvarelser inden for brancher, som er præget af komplekse organisationer og blandt identificerede komplekse virksomheder. Komplekse organisationer består hovedsageligt enten af meget store virksomheder som hver især har ét virksomhedsnummer eller af mindre eller middelstore virksomheder, som hver især har sit arbejdsstedsnummer, men indgår i en filialstruktur under et hoved/distriktskontor, hvorfra der evt. også rekrutteres til filialer og administreres personale mv. Hospitaler, kommunale og regionale forvaltninger og visse statslige institutioner er eksempler på førstnævnte type, mens den finansielle sektor, ejendomsrådgiverbranchen, og visse dele af dagligvarebranchen er eksempler på den sidstnævnte type.

SFI foreslår her ud over, at enkelte mulige forbedringer vedrørende den statistiske metode undersøges nærmere. Dels kunne det overvejes at opdele gruppen af virksomheder med mere end 100 ansatte i to grupper med henblik på at opnå et bedre opregningsgrundlag, dels kunne det overvejes at Rambøll til opregning anvender allerede indsamlede oplysninger om beskæftigelse hos de besvarende virksomheder.

SFI har endvidere vurderet, om det ville være hensigtsmæssigt at ændre tidsperioden for dataindsamlingen, således at det blev muligt at udtale sig om udviklingen i løbet af et halvår. SFI ser en række vanskeligheder herved, der må overvejes nærmere, og anbefaler således ikke at skifte tidsmæssig design for dataindsamlingen.

Arbejdsmarkedsstyrelsens initiativer på baggrund af anbefalingerne

Størstedelen af de forslag, som SFI har haft i forbindelse med spørgeskema og vejledning hertil, er allerede implementeret i forbindelse med surveyen for efteråret

2009. De øvrige forslag implementeres fra surveyen for foråret 2010. Forbedringspotentialer herved er formentlig begrænset.

Det er forventningen, at det mulige forbedringspotentialer ved at implementere SFI's overvejelser om mulige forbedringer af det statistiske grundlag ligeledes er begrænset. SFI anbefaler da også kun, at disse forhold overvejes. Arbejdsmarkedsstyrelsen er i samarbejde med leverandøren af surveyen i gang med at undersøge dette. Såfremt metoden herved kan forbedres yderligere, implementeres dette i forbindelse med surveyen i foråret 2010.